

ВИЗНАЧЕННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ПІДХОДІВ ДО ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Яцула Т.В.,

доктор педагогічних наук, професор кафедри професійної освіти

*Херсонського державного аграрно-економічного університету,
Херсон, Україна*

Розгляд концептуальних підходів до визначення й конструювання змісту підготовки студентів вищих закладів освіти показує, що він пов'язаний зі змінами, які відбуваються в освітній галузі завдяки осмисленню нових парадигм освіти.

Як зазначає І.А.Зязюн, «...без зміни змісту педагогічної освіти й способів її структурування намагання вибудувати особистісно орієнтовану освітню систему не призведе до значущих результатів [2]».

За основу аналізу нами виділено такі аспекти: певне бачення місця викладача у взаємодії з тими, хто навчається, сутність змісту відповідної професійно-педагогічної освіти, визнання необхідності сформованості певних якостей особистості студентів вищих закладів освіти, визначення умов щодо реалізації зазначеної вище підготовки.

Як зазначає М.В.Богуславський, у вітчизняній педагогіці виділяються чотири основні підходи до розробки теорії змісту освіти: знанієвий, діяльнісний, культурологічний і компетентнісний [1].

При знанієвому підході основна увага надається відбору наочного матеріалу, що дає можливість учням (студентам) оволодіти відповідними знаннями, а також уміннями й навичками. Діяльнісний підхід ставить акцент на тому змісті освіти, що дає можливість ознайомитися з професійною діяльністю й оволодіти способами самостійного отримання цих знань і їх застосування поза навчальним процесом.

При культурологічному підході пріоритетним є конструювання змісту освіти на основі соціального досвіду, який повинен вступати в резонанс з особистим емоційно-культурним досвідом учня. Компетентнісний підхід припускає як критерій відбору змісту ті знання, оволодіння якими дає можливість учням безпосередньо в процесі навчання вирішувати актуальні для них соціальні й життєві проблеми, опановувати соціалізуючі практики.

Позначивши у цілому основні концептуальні підходи до визначення змісту підготовки майбутніх викладачів до педагогічної діяльності, розглянемо більш детально їх основні положення, що дасть можливість визначити цілі і зміст при конструюванні програм циклу психолого-педагогічних дисциплін як основних предметів при підготовці майбутніх учителів.

Перша позиція – культурологічна (Є.В.Бондаревська, І.В.Іванова, Н.Б.Крилова та ін). У концепції культурологічного підходу в освіті центром є людина, яка здатна до особистісної самодетермінації в культурі. Культурологічний характер освіти ґрунтується на унікальності кожного учасника педагогічного процесу, на забезпеченні умов для їх подальшого розвитку як суб'єктів. За такого підходу цілі освіти знаходять віддзеркалення у відборі її змісту, джерелом якого є соціальний досвід, що акумулюється в культурі і включає такі компоненти: знання, способи діяльності, досвід творчої діяльності і досвід емоційно-ціннісного ставлення до світу.

Друга концепція, яка взята нами як методологічна основа в оновленні змісту підготовки, – особистісно орієнтована (І.Д.Бех, С.В.Кульневич, І.С.Якиманська, В.В.Сериков, Д.О.Белухін, А.В.Хуторський). Кожна із наукових шкіл у розробці концепції акцентує увагу на різних аспектах у теоретичному обґрунтуванні та практичному впровадженні вище зазначеної концепції, однак єдиною методологічною основою є цінність суб'єктів педагогічного процесу та умови щодо їх саморозвитку, самовдосконалення та самореалізації. На підставі цього ми вважаємо, що з позиції особистісно орієнтованого підходу розвиток особистості майбутнього педагога, його готовність до особистісної взаємодії з тими, хто навчається буде більш ефективною, якщо в зміст освіти будуть включені питання смисложиттєвого самовизначення, ставлення до взаємодії з учнями, студентами як ціннісного й особистісно значущого для його суб'єктів, цілепокладання з позиції суб'єктної значущості для особистісного розвитку як учня, студента, так і викладача, педагога й ін.

Компетентнісний підхід до визначення змісту підготовки майбутнього педагога до педагогічної діяльності надає змогу конкретизувати мету, завдання, головні його компоненти та методичні особливості впровадження.

Освітня компетенція є «вимогою до освітньої підготовки, що виражається сукупністю взаємопов'язаних смислових орієнтацій, знань, умінь, навичок і досвіду діяльності учня по відношенню до певного кола об'єктів реальної дійсності, необхідних для здійснення особистісно і соціально значущої продуктивної діяльності» [3].

До основних груп компетенцій А.В.Хуторський відносить такі: ціннісно-смислові, загальнокультурні, навчально-пізнавальні, інформаційні, комунікативні, соціально-трудові і компетенції особистісного самовдосконалення [4]. Базуючись на тому, що групи компетенцій, які розглядаються, складають основу розробки та структурування змісту підготовки, вважаємо доречним зупинитись на їх змістовному тлумаченні.

Принципово важливим для нашого дослідження є визначення компетентності як здатності діяти в ситуації невизначеності. Для викладача, педагога, який взаємодіє з тими, хто навчається, таке визначення спонукає на творчий саморозвиток, мобільність у прийнятті педагогічно доцільних рішень. Із зазначеної позиції цілі підготовки постають як:

- навчити вирішувати проблеми особистісного розвитку учнів, студентів, знаходити оптимальні способи досягнення поставленої мети, оцінювати отримані результати, організовувати свою пізнавальну діяльність, співпрацювати з однокурсниками, обмінюючись при цьому поглядами на змісти й технологічні елементи особистісної взаємодії;

- навчити пояснювати явища, що відбуваються в соціокультурному середовищі, їх сутність, причини, взаємозв'язки;

- навчити орієнтуватися в ключових проблемах розвитку особистості різного вікового періоду;

- навчити орієнтуватися у світі цінностей, вирішувати аксіологічні проблеми;

- навчити вирішувати проблеми особистісної взаємодії з тими, хто навчається (комунікативні, особистісно-розвивальні, проблеми співробітництва і т.д.).

Ми вважаємо, що здатність вирішувати проблеми має такі складові: орієнтація на ціннісно-сміслову сприйняття особистісної взаємодії з учнями, студентами, теоретичні та прикладні знання, необхідні для розуміння сутності проблем і вибору шляхів їх вирішення; уміння, необхідні для визначення найбільш ефективних форм і методів взаємодії в сфері їх життєдіяльності.

Список використаних джерел:

1. Богуславский М.В. Типология подходов к развитию теории содержания общего среднего образования в отечественной педагогике XX века //Классическая дидактика и современное образование [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://lerner.edu3000.ru/feedbook.htm>.

2. Зязюн І.А.Філософія педагогічної дії / Зязюн І.А. - К.; Черкаси: ЧНУ ім. Б.Хмельницького, 2008. - 605 с.

3. Краевский В.В. Основы обучения. Дидактика и методика: учеб.пособие для студ.высш.учеб.заведений /В.В.Краевский, А.В.Хуторской. – М.: Издательский центр “Академия”, 2007.- 352с.

4. Хуторской А.В.Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированного образования // Народное образование. – 2003. – №2. – С.58-64.